

Василина Заруба

магістрант першого року навчання факультету філології і журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
vasilinazaruba@gmail.com

ШТРИХИ ДО ЕПІСТОЛЯРНОГО ПОРТРЕТА**БОГДАНА ЛЕПКОГО**

Українська дослідниця Я. Мельник, аналізуючи особливості стилю Лепкого-мемуариста, підмітила дуже важливий аспект: попри огрому особистого, персонального, «автор не оминув важливих питань національно-політичного, культурного життя України того часу» [5, с. 131]. Повною мірою це стосується і його листів: особисте й громадське перебувають там у беззаперечній гармонії. Завдяки цій гармонії бачимо найхарактерніші риси вдачі письменника, його зовнішність і звички, манеру спілкування, його переконання і уподобання.

Колосальна праця В. Качкана [2], появлена 2001 р., була «побачена й почута», а далі й прочитана. Листи Б. Лепкого привернули увагу багатьох дослідників [див.: 1; 3; 4]. Прочитані під різними кутами зору, вони поволі, але неухильно творять потужний пласт сучасного лепкознавства в материковій Україні: голос письменника через століття зазвучав у його опублікованих листах – вдумливо й емоційно, тривожно й упевнено, потужно й мотивуюче.

Понад півтисячі листів Б. Лепкого засвідчили: «Широту кола зацікавлень їхнього автора надто непросто збагнути, а тим більше – усвідомити» [3, с. 7]. Однак це не причина для дослідника епістолярію письменника опускати руки. Якраз навпаки: саме праця українських літературознавців із листами митця та вченого, що силою об'єктивних та суб'єктивних обставин так довго йшов до читача в Україні (та й дослідника теж!), дозволила з'ясувати невідомі досі численні факти його біографії, інформацію про сім'ю та родину Б. Лепкого, не кажучи вже про творчість: появу задумів; часи, способи та умови/обставини їх реалізації. Та й реакція критики на працю універсаліста Б. Лепкого збережена у його листах, вкупі з «реагуванням на реакцію/критику». Усе це сприяє витворенню епістолярного портрета митця.

На нашу думку, його цікаві штрихи виявлять листи, адресовані до Івана Раковського (1874-1949) – видатного українського педагога, ученого-антрополога, редактора й видавця, громадсько-культурного діяча. Листи (власне, двадцять опублікованих) фіксують співпрацю над укладанням УЗЕ (Українська загальна енциклопедія: у 3 т. / за ред. І. Раковського. Львів; Станиславів; Коломия, 1930-1935). Згадані листи писалися упродовж 1929-1930 рр., і в них ідеться про підготовку статей на відповідні літери. Листи допомагають зрозуміти важливий аспект: вони розкривають творчу лабораторію Б. Лепкого-науковця, допомагають зрозуміти засади його праці над підготовкою статей енциклопедичного характеру.

Обсяг тез дещо сковує обсягом. Тому зосередимося на одній, але вельми промовистій епістолі до редактора І. Раковського, писаній 28 грудня 1929 р. з Кракова, де йдеться про статті на літеру «А». Попри те, що «буква «а» була вже давно готова», Б. Лепкий-учений «читав і читав, счеркував і змінював», аж поки сказав собі «досить» [2, с. 449]. Поважним штрихом до епістолярного портрета Б. Лепкого вважаємо його турботу про те, аби ніхто не був забутий, як-от: «При букві «а» я деколи вліз в чужий горох. Приміром, «агрус» належить до Вас, Вол. Антонович до історика, Адамовська до історії театру, Алепій до історика малярства і т.д. Не зробив я того з ханчivosti, тільки з уваги на добро книжки: я боявся, щоби тих імен не поминено» [підкреслення автора листа. – В.З.; 2, с. 450]. Важливою є рація Б. Лепкого-ученого – він готовий «радо переболіти втрату», якщо хтось інший, компетентніший «пришле такі картки». Амбіція Б. Лепкого єдина і раціональна: повнота енциклопедії, єдність зусиль, усвідомлення критеріїв. Цей же лист фіксує акцентування на українознавстві: «... З поляків я вибірав тих, що мають зв'язки з Україною», «хотів я якнайкраще інформувати про те, що торкається України, і якнай докладніше» [2, с. 450]. Дуже важливим і характеристичним є виразний наголос Б. Лепкого-інтелектуала й об'єктивіста. «Розуміється, – пише він, – чільні фігури польського письменства входять в нашу книгу так, як і письменники других націй. Польський лексикон зігнував нас, чехів і південних слов'ян. Я того не

зроблю» [підкресл. наше. – В.З.; 2, с. 451]. Цінною є і, висловлена в листі, орієнтація науковця на потенційного, сказати б, користувача-українця. А він, переконаний Б. Лепкий, «вихований в гімназіях клясичних і в учительських семінаріях», «наш священик, учитель і ученик» [2, с. 451]. Фундаментальними засадами видання, що готувалося, вважає Б. Лепкий насамперед інформативність УЗЕ та її практичність. Інтерес користувача, був переконаний учений, має забезпечуватися саме у цих двох становчих сенсах.

Проаналізований нами лист Б. Лепкого до І. Раковського привідкриває принципи наукової праці, якими керувався автор енциклопедичних статей, з'ясовує особливості його науково-творчої лабораторії, додає вагомий штрих до епістолярного портрета універсаліста Б. Лепкого.

Список використаної літератури

1. Даниліна О. Епістолярний образ Богдана Лепкого. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Літературознавство: матеріали міжнародної наук. конф. «Богдан Лепкий у полікультурному дискурсі Європи та Америки»*. Тернопіль : ТНПУ, 2017. Вип. 47. С. 18-25.
2. Журавлі повертаються...: З епістолярної спадщини Богдана Лепкого / упор. В. Качкан. Львів, 2001. 920 с.
3. Качкан В. «Коли зоря сходить у небо безсмертя... (з епістолярної спадщини Богдана Лепкого). *Журавлі повертаються...: З епістолярної спадщини Богдана Лепкого / упор. В. Качкан. Львів, 2001. С. 5-26.*
4. Коноплицька О. Екскурс в епістолярій Богдана Лепкого. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Літературознавство: матеріали міжнародної наук. конф. «Богдан Лепкий у полікультурному дискурсі Європи та Америки»*. Тернопіль : ТНПУ, 2017. Вип. 47. С. 53-66.
5. Мельник Я. «Три портрети» Богдана Лепкого (Особливості стилю Лепкого-мемуариста). *Б. Лепкий – видатний український письменник (Збірник статей і матеріалів урочистої академії, присвяченої 120-річчю від дня народження письменника)*. Тернопіль, 1993. С. 130-131.